

Tidsskriftet
DEN NORSKE LEGEFORENING

En scenevant sexolog

INTERVJU

MARIT TVEITO

marit.tveito@me.com

Haakon Aars har beveget seg mellom ulike roller og scener. I sitt åttiende år har han fortsatt pasienter, kan høres på radio annenhver uke og er etter hvert premiereklar på Det Norske Teatret.

Foto: John Trygve Tollefsen

Venner og kolleger omtaler Haakon Aars som en omtenkstom mann med stor interesse for andre mennesker – en varm type som bryr seg om alle han møter på, og en faglig veileder som ikke bare har vist vei, men har gått foran med øks og hugget stien. Ikke bare er han spesialist i flere fag, men han har jobbet innen film, TV og radio og stått på nasjonale teaterscener. Han har studert og jobbet utenlands, men har en stor base av venner og kolleger her hjemme. Bytte av retning og skifte av «fil» har ikke Aars vært fremmed for, verken på den ene eller den andre måten.

Beste vestkant

Det var ikke opplagt at Haakon Aars skulle bli verken lege, skuespiller eller sexolog. Han vokste opp i det han kaller et «besteborgerlig» hjem på Røa og senere Frogner. Faren så for seg at sønnen skulle bli advokat.

– Jeg vet ikke hvorfor det var så viktig for ham at jeg skulle bli jurist, sier han ettertenksomt. Faren var direktør i Forleggerforeningen, og svært kulturelt opptatt, men satte kaffen i halsen da han skjønte at sønnen hadde brukt mer tid på å øve inn en rolle for en teateroppsetning enn å studere juss.

– Det ble et kjemperabalter som endte med at jeg fikk lyst til å reise utenlands. Jeg dro til Dublin og begynte på medisinstudiet. Min far døde brått like før første avdeling var ferdig. Jeg fikk plass ved Universitetet i Oslo og flyttet hjem, men lengtet tilbake. I Dublin rodde jeg på universitetslaget, spilte teater og hadde mange gode venner.

– Hva tror du det har gitt deg å studere utenlands?

– Det å få bo i Irland, den gang et fattig land, ga meg innblikk i at ikke alt kom på en sølvskje. I gynekologisk praksis tok jeg imot barn som ble født hjemme på gulvet under de mest elendige forhold, og tok hånd om kvinner som måtte abortere ulovlig under helsefarlige forhold. Jeg var ung, og det å bli kastet ut i et samfunn som var veldig ulikt det jeg var vant til, ga meg en større forståelse for verden og andre menneskers liv enn jeg hadde fra før.

I Dublin traff han også sin kone, en svensk adelsdame som jobbet ved ambassaden. Men i turnustjeneste på Røros opplevde han til sin store overraskelse å bli forelsket i en mannlig gymnastikklærer. Selv om det førte til at ekteskapet tok slutt, har ekskona blitt værende i Norge, er gift på nytt og fortsatt en god venn.

«Jeg var ung, og det å bli kastet ut i et samfunn som var veldig ulikt det jeg var vant til, ga meg en større forståelse for verden og andre menneskers liv»

– Hvordan var det å «komme ut»?

– Det å forelske seg i en mann var vanskelig og pinlig, og fram til 1972 var det også straffbart med homofili. Først i 1979 ble sykdomsdiagnosen homofili avskaffet. De første årene etter at jeg kom ut som homofil, var jeg per definisjon såkalt syk. Jeg kjente nesten ingen homofile, visste lite om det og hadde knapt tenkt på meg selv som det. For meg var det en oppvåkning, men med mye stigma og skam knyttet til seg. Jeg kjenner fortsatt på en viss sjenerhet når jeg snakker om det. Og det er rart, siden «alle» vet det og jeg er en slags offentlig person. Også for meg tok det tid, og jeg gikk inn i et nytt forhold til en annen kvinne, før jeg etter hvert kom helt ut av det såkalte skapet.

Sceneliv

Vel hjemme fra Dublin var jeg i arbeid som allmennlege da jeg møtte på Sossen Krohg på et gatehjørne. Vi var gamle kjente, og hun lurte på om ikke jeg ville jobbe sammen med henne. Legejobb og teaterliv mente hun lot seg fint kombinere, siden både øvelser og forestillinger var på kveldstid. Så begynte jeg ved Scene 7, en av de første frie teatergruppene i Norge. Scenen var tilknyttet den berømte kulturklubben Club 7, et samlingspunkt for blant annet kunstnere i byen. Og etter hvert ble det ikke bare teater, men også film.

Haakon Aars

Født 31. mai 1941

Cand.med. Royal College of Surgeons, Irland 1971
Spesialist i allmennmedisin 1986
Spesialist i samfunnsmedisin 1990
Arbeidet ved Institutt for klinisk sexologi og terapi 1994–d.d.
Master of Public Health, Universitetet i Tromsø 1990
Spesialist i klinisk sexologi (NACS) 1996
Tabuprisen (Rådet for psykisk helse) 2003
Spesialist i psykiatri 2004
Plussprisen (HivNorge) 2006
Læreboken *Menns seksualitet* 2011
Æresmedlem i Norsk forening for klinisk sexologi 2015

– Jeg ble kjent med Wam og Vennerød, en duo som lagde en rekke filmer, og jeg bidro i mange av dem. Det var en artig tid.

– Hvordan havnet du i den amerikanske såpeserien «Love boat»?

– Jeg fikk telefon fra en agent. Serien var på jakt etter en som kunne være skipslege, men også være med i en rolle i to episoder som skulle spilles inn i Norge. Like etter at jeg gikk om bord, ble det full storm og jeg løp rundt og delte ut reisesyketabletter. Ved Færder fyr begynte det å løyte, og jeg gikk på dekk for å trekke frisk luft. Der satt en vakker kvinne og leste en bok. Hun var en berømt kvinnelig skuespiller. Vi ble kjærester og var det i et par år. Jeg pendlet mellom Oslo og London, og gikk som regel bak og «bar vesken» hennes som en slags prince Philip, fordi alle kjente henne, humrer han. Forholdet tok slutt, men vi forble venner til hun døde for noen år siden.

Etter hvert var tiden inne til å tre ut av skapet.

– Min mor var den første jeg «kom ut» til, og så var det å snakke med alle mine venner. Jeg lurte selvsagt på hva de ville si, men jeg opplevde å bli tatt imot og respektert. Etter hvert ble jeg også godt kjent med Kim Friele og kom inn i et miljø med flere homofile kolleger. I 1980-årene kom den såkalte homopesten. En god venn av meg fikk hiv og var en av de første som døde av sykdommen i Norge. Da bestemte jeg meg for å gå inn i det forebyggende arbeidet og var noen år som generalsekretær i Landsforeningen mot aids.

Familieutplassering i Midtøsten

I 1995 traff han Even, som han nå er gift med. Aars, som var opptatt av samfunns-helse, ble spurt av Røde Kors om å være helsedelegat for Vestbredden og Gaza med ansvar for 30 helsesentre.

– Jeg fikk jobben og skulle begynne i oktober 1998. Dette var en familieposisjon, og Even hadde to barn fra sitt tidligere ekteskap. Det yngste barnet, som da var 12 år, skulle bli med oss, og vi ville bli den aller første homofile familien som noen gang offisielt var blitt utplassert av Røde Kors internasjonalt.

– Ledelsen ved Røde Kors i Genève var bekymret for hvordan dette ville fungere i Midtøsten. Før avreise skulle jeg til Røde Kors sitt hovedkontor i Genève for å bli brifet om jobben. Alle virket mest opptatt av at jeg var homofil og at *det* kunne være vanskelig i Midtøsten.

«Vi reiste ned, og kollegene jeg fikk i Midtøsten viste seg å være mer tolerante enn administrasjonen i Genève hadde fryktet»

– Til sist ble jeg både oppgitt og motløs og satte meg i kantina. Da kom Astrid Nøklebye Heiberg forbi. Hun var på den tiden president i Den internasjonale Røde Korsføderasjonen. Etter å ha hørt hva det gjaldt, tok hun meg med opp til kontoret sitt og ringte doktor Fathi Arafat, som skulle bli min nærmeste samarbeidspartner, og som var president i palestinerne Røde Halvmåne og bror av Yasir Arafat. Han mente det var helt uproblematisk. Vi reiste ned, og kollegene jeg fikk i Midtøsten viste seg å være mer tolerante enn administrasjonen i Genève hadde fryktet.

Foto: John Trygve Tollefsen

– Vi flyttet til Jerusalem, hvor vi leide andre etasje i huset til en kristen palestinsk familie, på toppen av Oljeberget. Vi skulle være der i ett år, men ble der i nærmere tre år før vi måtte hjem.

Psykiatri og sexologi

Aars var allmennpraktiker og samfunnsmedisiner og skulle bare ha et engasjement i psykiatrien, men endte med en ny spesialitet. Han er en av få psykiatere som jobber med seksuell helse, og den ene av to i Norge med spesialitet både innen psykiatri og klinisk sexologi. Sexologi ble han opptatt av etter å ha blitt introdusert for fagfeltet av Berthold Grünfeld.

– Grünfeld ble en slags mentor for meg. Han skapte en forståelse og interesse for psykiatri og sexologi – og var alltid tydelig på at livet ikke er A4.

Aars har egen praksis ved Institutt for klinisk sexologi og terapi i Oslo.

– Hvor lenge skal du fortsette med å jobbe to dager i uken?

– Det er altfor få leger som jobber med seksuelle problemer. Trengselen om timene er stor. Jeg var 68 år da jeg sluttet som overlege i psykiatrien. Nå er jeg i mitt åttiende år og har tro på at det er viktig å jobbe hvis man trives med det. Jeg leier et kontor, er i et fagfellesskap og kan legge opp dagen som jeg selv vil. Det betyr at jeg også kan drive med teater, som jeg er opptatt av.

– Du skal på scenen igjen?

– Jeg jobber frilans, nå den siste tiden på Det Norske Teatret. Jeg ble tilknyttet to kvinnelige regissører for noen år tilbake og skal nå med i den fjerde forestillingen de setter opp.

– Opplever du synergi mellom det å være lege og det å være skuespiller?

– Jeg føler at skuespillererfaringen har økt min empati og forståelse for andre mennesker. Jeg ble født inn i en besteborgerlig familie og har både politisk og menneskelig gått gjennom en stor forandring i løpet av livet.

Podkast og engasjement

Et kjennetegn ved Aars, har en venn av ham sagt, er at han er invitert i flere selskaper enn han egentlig har tid til. Han vil gjerne få med seg alt og kan noen ganger gå litt tidlig eller komme sent, slik at han rekker over alle.

– Er det vanskelig for deg å si nei til ting?

– Veldig. Det er alltid et dilemma for meg, enten det handler om prosjekter eller pasienter. Når jeg bare jobber to dager i uken, får jeg ikke tid til alle som ønsker time. Jeg begynner vel endelig å innse at det er noen begrensninger for hvor mye jeg kan gjøre. Nå må jeg fornye lisensen hvert år. Min sjef må uttale seg om at jeg er ønsket på jobb, og fastlegen må vurdere meg skikket.

*«Jeg ønsker energi og kapasitet nok til å kunne klare dette noen år til.
Mitt prosjekt nå er å få til en myk overgang til å bli pensjonist»*

– Du er også på radio?

– Ja, jeg er med i programmet «Holm» på NRK P1+ annenhver tirsdag. I tillegg har Hege Holm og jeg laget rundt 20 episoder av podkasten «Sex over 60».

– Er det noe du føler er ugjort?

– Siden tidlig i 1980-årene har jeg jobbet med helse- og folkeopplysning i media. Jeg var med fra starten på Janco Vision, som senere ble TV Norge. Med blant andre Hilde Hummelvoll startet og drev vi i NRK i flere år det aller første dialogprogrammet med publikum om sex og samliv i Norge. Siden har det blitt en rekke programmer både i TV og radio. Og I tillegg til jevnlig å undervise kolleger og andre helsearbeidere og studenter i hele Skandinavia om sexologi og seksuell helse, har jeg i stor grad også holdt foredrag og undervist fag- og brukergrupper land og strand rundt om seksuell helse. Enten det er pensjonister i Arendal, frokostmøte med jordbær på bryggen i Simrishamn i Sverige eller på Sentrum scene i Oslo.

– Jeg har i mange år jobbet mye på ulike nivåer for å få inn seksuell helse som et fagområde innen medisin og helsefagene. Og jeg ønsker meg virkelig at klinisk sexologi kommer inn som en del av medisinstudiet – ja, i alle helsefaglige utdanninger. Når du som helsepersonell skal snakke om det som er mest intimt og vanskelig for de fleste mennesker, må du kunne noe om det.

– Hva gir deg påfyll?

– Pasientdagene, svarer han kontant.

– Og så gir det meg påfyll og glede å kunne være med på å påvirke samfunnet. Jeg vil bruke alle kanaler til å akseptere seksualitet som en viktig del av livet. Det som også gir stor glede er min mann, våre to barn og barnebarnet vårt – og selvfølgelig alle vennene mine. Jeg ønsker energi og kapasitet nok til å kunne klare dette noen år til. Mitt prosjekt nå er å få til en myk overgang til å bli pensjonist.

– Du fremstår som veldig vital!

– Alt jeg jobber med, gir meg vitalitet. Jeg har ikke like mye krefter som da jeg var 50 år, men trener ukentlig med en personlig trener og prøver å holde meg i form. Jeg innser at arbeidslivet går mot en slutt, men det at ingen står klare til å ta over pasientene, er nok noe som holder meg igjen.

– Du har ingen arvtaker?

– Nei, men kanskje det er noen som leser dette som føler seg kallet, sier han muntert, før han tar på frakken og gjør seg klar til neste avtale.

Publisert: 17. mars 2022. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.22.0125

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2023. Lastet ned fra tidsskriftet.no 1. april 2023.